

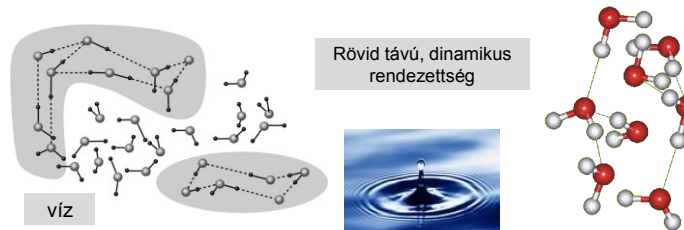
Fogorvosi anyagtan fizikai alapjai

2.

Általános anyagszerkezeti ismeretek
Folyadékok, szilárd anyagok, folyadékkristályok

1

Folyadékok

Viszkozitás (η) (fluiditás $\sim 1/\eta$)

Newton-féle súrlódási törvény:

$$F_s = \eta \cdot A \cdot \frac{\Delta v}{\Delta h}$$

viszkozitás (belső súrlódási együttható)

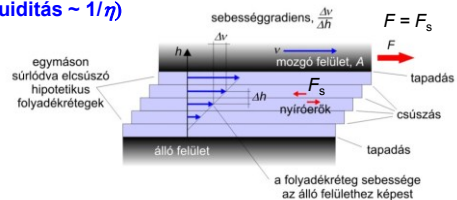
$$[\eta] = \text{Pa} \cdot \text{s}$$

$$\sigma_{\text{nyiró}} = \eta \cdot g_v$$

nyirófeszültség

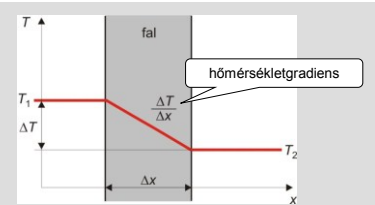
sebességgradiens

$$\sigma_{\text{nyiró}} = \eta g_v$$

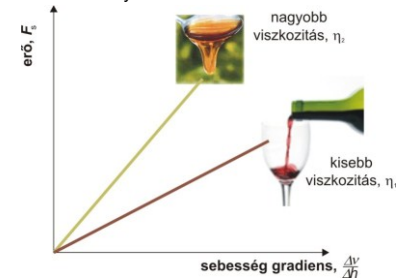

3

A gradiens értelmezéséhez:

Newton-féle súrlódási törvény:

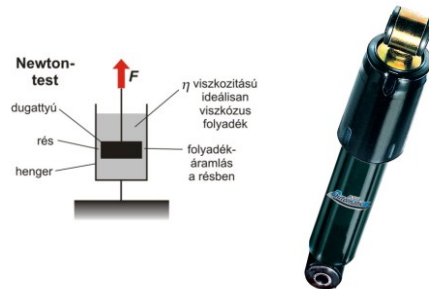

4

Alternatív viszkozitásmérési lehetőség:

$$F \rightarrow \text{syringe} \rightarrow V \quad \eta \sim \frac{F}{v} \quad \Rightarrow \text{I. később Hagen-Poiseuille-törvény}$$

Viszkózus test modellje:

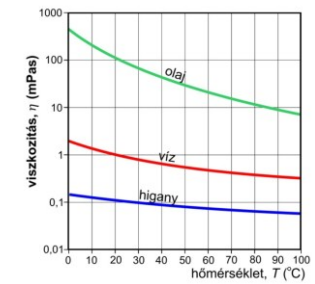

5

η függ: • anyagi minőség
• hőmérséklet

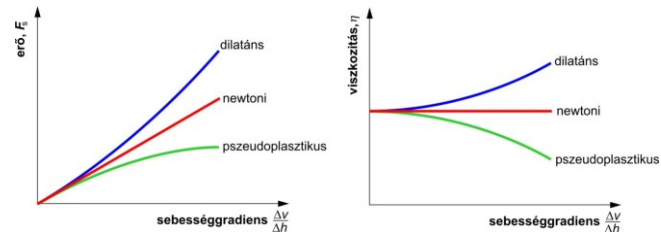
Néhány anyag viszkozitása:

anyag	η (mPas)
levegő	0,019 (20° C)
víz	1 (20° C)
műnyál (USA szabadalom)	2–10
glicerín	1500 (20° C)
metil metakrilát monomer	0,5 (25° C)
etilén glikol dimetakrilát monomer	3,4 (25° C)
cink foszfát	95 000 (25° C)
cinkoxid-eugenol	100 000 (37° C)
szilikon	60 000-1 200 000 (37° C)

6

η függ: • nyíróerők/sebességgradiens (sebességesés)??

folyadékok

Normális (v. newtoni) folyadék

pl. víz, olaj

Anomális (v. nem-newtoni) folyadékok

pszeudoplasztikus

pl. nyál, vér, polikarboxilát cementek, elasztomer lenyomatanyagok

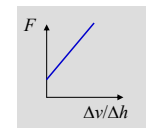
dilatáns

pl. műgyanta alapú kompozitok

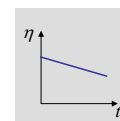
7

Bingham-folyadék:

η függ: • idő??

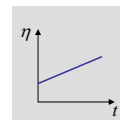
Tixotrop folyadékok:

pl. egyes lenyomat anyagok

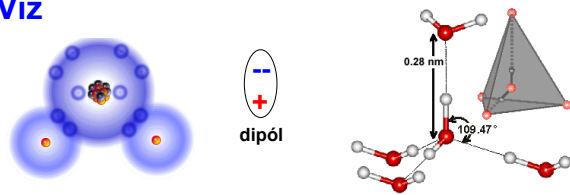
Reopex folyadékok:

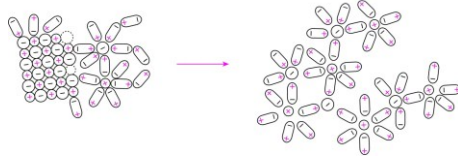
Nem összetévesztendő a pszeudoplasztikus, ill. dilatáns folyadékokkal!

8

Víz

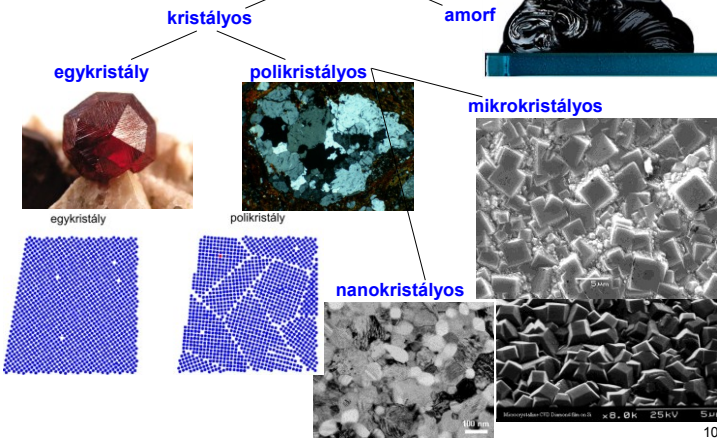
- magas fajhő, olvadás- és párolgáshő
- nagy felületi feszültség
- jó oldószer

9

Szilárd anyag

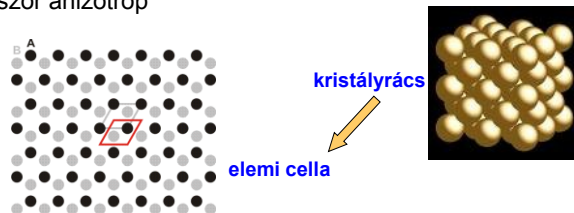
(kristály = szilárdtest)

10

Szilárdtestek (kristályok)

- saját térfogat, saját alak
- hosszú távú rend makroszkópikus méretű rendezett tartományok
- periodicitás, elemi cella, kristályrács
- csak kevés hiba
- alacsony mozgási szabadságfok
- sokszor anizotróp

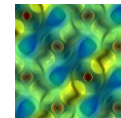
11

Kristálytípusok

- atomkristály

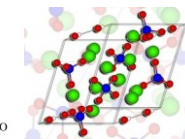
Si

- ionkristály

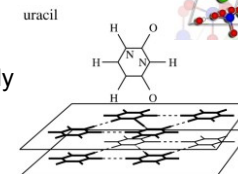

apatit

- fémkristály

- molekulakristály

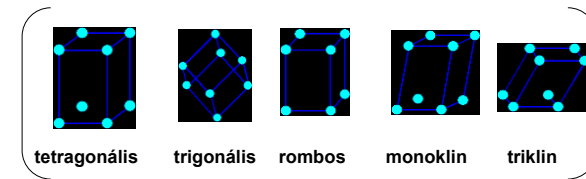
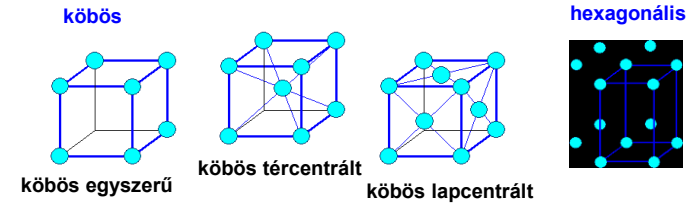
12

kötés	egység	kötési energia kJ/mol	merevség?	olvadáspont? keménység?	vezetés?
kovalens	atom	100-1000	merev	magas	-
ionos	+/- ionok	500-1500	merev	magas	-
fémes	+ ion; elektron	70-900	hengerelhető	magas	+
H-híd	molekula	≈20	merev	alacsony	-
v.d.Waals	molekula/ nemesgáz atom	≈2	lágú	nagyon alacsony	-

13

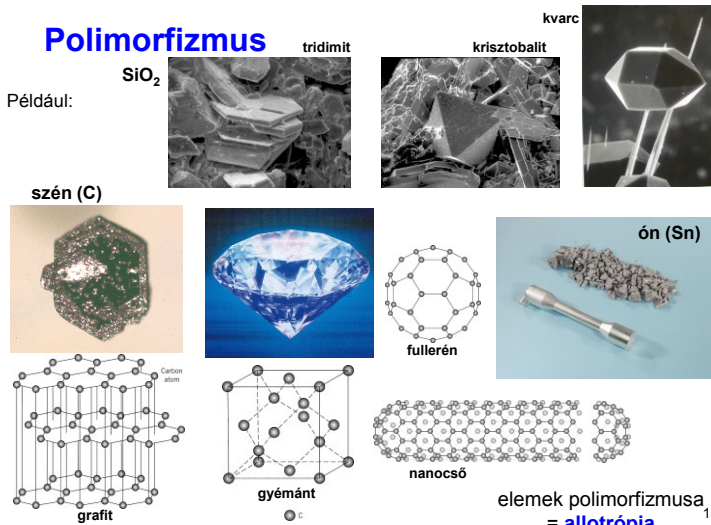
Kristályszerkezet típusok

14

Polimorfizmus

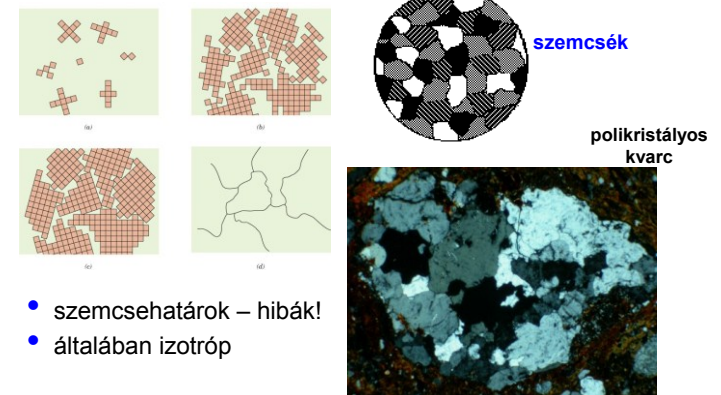
Például:

15

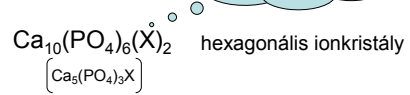
Polikristályos anyagok

- mikrokristályos
- nanokristályos

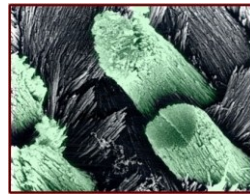
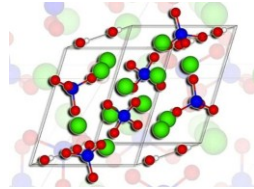

16

Apatit

OH : hidroxiapatit
 F : fluorapatit

dentinben, csontban: 20-60 nm x 6 nm-es kristályok
 zománcban: 500-1000 nm x 30 nm-es kristályok

17

Kristályhibák

• pont hibák

• termikus

• vakancia (Schottky-hiba)

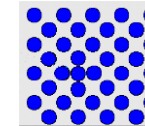
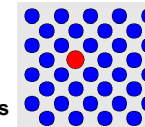
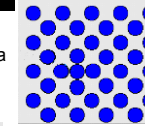
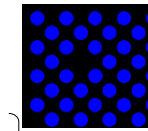
• interstícium

• idegen atom

• szubsztitúció

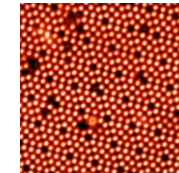
• intersticiális

(l. ötvözetek !!)

$$n_s = N \cdot e^{-\frac{\epsilon_s}{kT}}$$

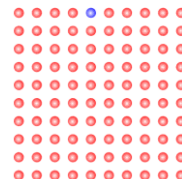
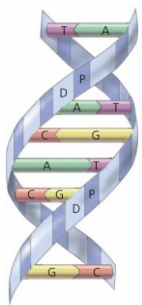
Schottky-hibák száma

18

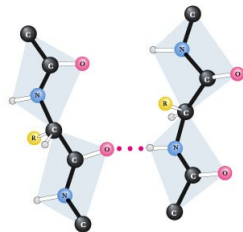
Ponthibák keletkezése, mozgása:

Termikus hibák biológiai makromolekulákban:

$$n_s = N \cdot e^{-\frac{\epsilon_s}{kT}}$$

felbomlott H-hidak száma

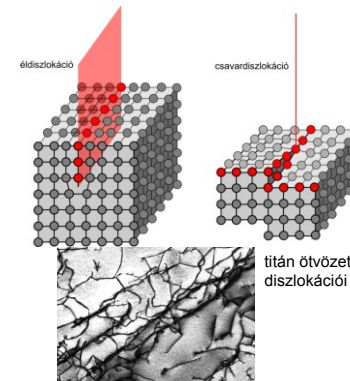
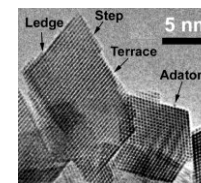

19

• diszlokációk

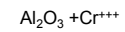
- éldiszlokáció
- csavardiszlokáció

• felületi hibák

títán ötvözet diszlokációi

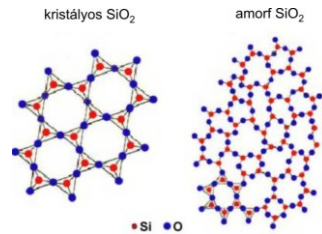
A hibák erősen befolyásolják a tulajdonságokat!

20

Amorf anyagok = üveg, üvegszerű anyag

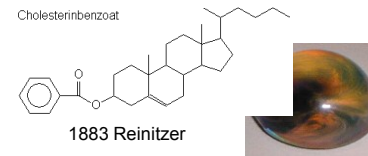
- rövid távú rend
- sok szerkezeti hiba
- nincs saját alak/folyékony de nagyon nagy viszkozitás, túlűtött folyadék
- mechanikailag kemény
- izotróp

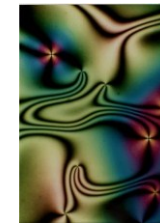
21

Folyadékkristályok

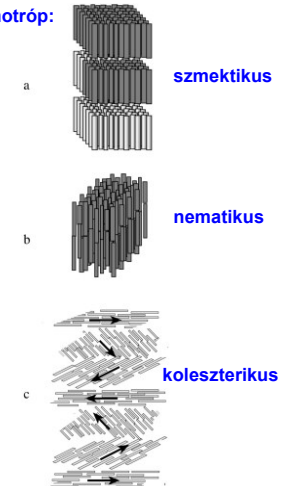
Cholesterinbenzoat

- anizodimenziós molekulák
- mezofázis
- részben rendezett struktúra
- folyékony
- optikailag anizotróp
- szerkezete érzékeny külső hatásokra

Termotróp:

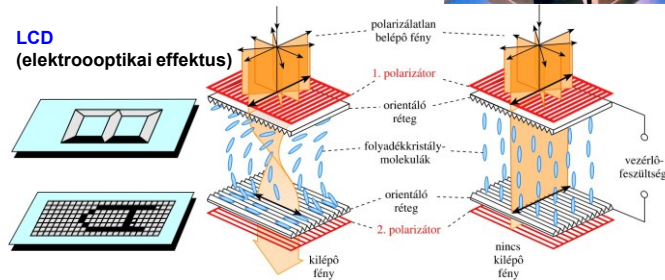

22

Kontakttermográfia (termooptikai effektus)

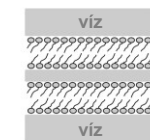
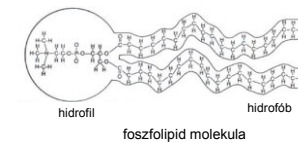

LCD (elektrooptikai effektus)

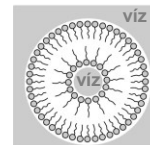

23

Liotróp:

lamelláris

liposzóma

